

การพัฒนาแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย

The Development of Research Management Model in Universities

ดวงเดือน ภูทยานันท์¹* ธีรวุฒิ บุญยโสภณ² วิเชียร เกตุสิงห์³ และ ไพโรจน์ สติรยากร⁴

Duangdean Phutayanant¹* Teravuti Boonyasopon² Vichien Ketsingha³ and Pairote Stirayakorn⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย และจัดทำคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและบุคลากรวิจัยในมหาวิทยาลัยของรัฐ 78 แห่ง มีขั้นตอนการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย 2) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย 3) พัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย 4) ประเมินรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย 5) สรุปและรายงานผลการวิจัย มีการประเมินความเหมาะสม 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ประเมินรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย 18 ด้าน โดยให้ผู้ดำเนินการสำนัก/สถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัย จำนวน 78 คนจากมหาวิทยาลัยของรัฐ 78 แห่ง เป็นผู้ประเมิน ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบและร่างคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยมีวิธีการบติ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย/

กำกับงานวิจัย ผู้ดำเนินการสำนัก/สถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัย และนักวิจัยของมหาวิทยาลัยของรัฐ 78 แห่ง รวมผู้ประเมินจำนวน 280 คน ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยอีกครั้ง โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่ารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ แนวคิดรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย และองค์ประกอบของรูปแบบมี 6 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย การวางแผนการจัดองค์การ การอำนวยการ การควบคุม และระบบสารสนเทศ การประเมินรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยและคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย พบว่า รูปแบบและคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมาก สามารถนำไปใช้ในการบริหารสำนัก/สถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

¹ นักศึกษา ภาควิชาบริหารเทคนิคศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

² ศาสตราจารย์ ภาควิชาครุศาสตร์เครื่องกล คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

³ ที่ปรึกษาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาบริหารเทคนิคศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

* Corresponding Author, Tel. 08-4694-8292, E-mail: mulin_han@hotmail.com

คำสำคัญ : รูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย

Abstract

The purpose of this study aims to develop a framework model of research management and in tertiary education institutions. Research samples include executive officers and research personnel from 78 public universities. The process of conducting the study involves 5 steps comprising investigating information relevant to the management of research works of higher education institutions, examining university research management structures, developing the framework model for research management, evaluating the model system, and summarizing and making a final report. The assessment consists of 3 steps. First, the judgment of research management in 18 dimensions was evaluated by the Directors of Research and Development Institute from 78 public universities. Second, the appraisal for the draft format and research manual was reviewed by pertinent administrative team comprising the President, Vice President for Research Development, Director of Research and Development Institute, and research staff from aforementioned universities. Overall 280 respondents participated in the study. Finally the evaluation of the model and manual of university research management was reviewed through group meeting discussions. A survey questionnaire was employed as the research instrument. The findings revealed 2 principal dimensions of research management pattern, i.e. respondent perspectives and 6 features of the model constituting research administration, planning, organizing, directing, controlling, and utilizing information systems. According to the evaluation, the developed model pattern and manual for

research management were found to be highly appropriate and thus could be competently implemented in the administration of Research and Development Institute of higher education institutions.

Keywords: University Research Management Model

1. บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) เพื่อเร่งพัฒนาคน และเสริมสร้างระบบโครงสร้าง กลไกและกระบวนการบริหารโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยบูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและทุกระดับในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้สมดุลและยั่งยืนสืบไป มีการปฏิรูประบบวิจัยของประเทศโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติภายใต้ความเห็นชอบของสภาวิจัยแห่งชาติ ได้กำหนดสิ่งที่พึงประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ 1) ระบบวิจัยที่มีความเชื่อมโยงระหว่างภาคส่วนต่างๆ ในระบบ 2) ระบบวิจัยที่ขับเคลื่อนบนแนวคิดที่นำความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์เป็นศูนย์กลาง 3) ยกระดับขีดความสามารถในการวิจัยของประเทศให้แข่งขันได้ในระดับนานาชาติ และ 4) เพิ่มมูลค่าผลงานวิจัย ลดการนำเข้า/พึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ โดยเน้นการบูรณาการด้านการวิจัยที่สอดคล้องกับแนวนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ควบคู่กับการวิจัยเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการโดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม และให้สอดคล้องตามนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-2554) นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2555-2559) และนโยบายและแนวทางการวิจัยของชาติระยะยาว (พ.ศ. 2552-2571) [1]

สืบเนื่องจากงานวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่ (กว่าร้อยละ 90) ทำโดยคณาจารย์ในสถาบันการศึกษา

และมหาวิทยาลัย [2] ผู้วิจัยจึงได้ขอสัมภาษณ์ผู้บริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และมหาวิทยาลัยมหิดล และสัมภาษณ์นักวิจัย/อาจารย์ที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ทำให้ได้รับทราบว่า แม้จะมีหน่วยงานราชการหลักที่ให้การกำกับ ดูแล สนับสนุนงานวิจัยก็ตาม ยังพบปัญหาในการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ตรงกันหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้ 1) ความไม่ชัดเจนของนโยบาย มาตรการ แผนงาน หรือทิศทางการส่งเสริมการวิจัยของมหาวิทยาลัย 2) แหล่งเงินทุนวิจัยนอกจากเงินงบประมาณแผ่นดินมีที่ใดบ้าง ไม่ว่าจะเป็นแหล่งเงินทุนวิจัยในประเทศต่างประเทศ 3) ศักยภาพในการวิจัยที่เป็นทรัพยากรทางกายภาพ เช่น มีพื้นที่อาณาเขตที่ตั้งที่มีความพร้อมด้านอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่เป็นเครื่องมือให้เกิดงานวิจัยในสาขาต่างๆ ทรัพยากรบุคคลของมหาวิทยาลัยและที่มีศักยภาพในการผลิตงานวิจัย 4) หน่วยงานกลางที่เป็นกลไกในการบริหารงานวิจัย ที่ทำหน้าที่สนับสนุนอำนวยความสะดวก ประสานงานระหว่าง นักวิจัย คณะ มหาวิทยาลัย แหล่งทุน และหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ที่เกี่ยวข้องในด้านการเสนอโครงการของงบประมาณ การตกลงทำสัญญา การเบิกจ่ายเงิน การติดตามผลโครงการ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูล 5) กลยุทธ์ การบริหารงานวิจัย ได้แก่ การสร้างทีมงานบริหารงานวิจัยที่คล่องตัว การสร้างระเบียบข้อบังคับในการบริหารเงินทุนวิจัย การสร้างสื่อในการทำงานเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน การสร้างกิจกรรมฟื้นฟูเพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัยและสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ การสร้างแรงจูงใจและกำลังใจแก่นักวิจัย การสร้างเครือข่ายนักวิจัยและเข้าหาผู้ประกอบการ เป็นต้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย เพื่อสามารถสร้างศักยภาพนักวิจัยที่มีคุณภาพได้มากขึ้น ส่งผลให้เกิดความเชื่อมโยงการถ่ายทอดเทคโนโลยี แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการเรียนรู้ระหว่างกัน อันจะก่อให้เกิด

การพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นองค์ประกอบที่จะทำให้งานวิจัยประสบความสำเร็จตามนโยบายและเป้าหมาย นับเป็นหนทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการของสถาบัน และนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ดีแก่ประเทศอย่างต่อเนื่องสืบไป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยของรัฐ

2. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นการนำผลการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบการดำเนินงานที่มีการจัดทำรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีวิธีการวิจัยดังนี้

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยของรัฐจำนวน 78 แห่ง ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยในระบบราชการจำนวน 65 แห่ง และมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐจำนวน 13 แห่ง ผู้วิจัยศึกษาจากประชากรทั้ง 78 แห่ง โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากมหาวิทยาลัย คือ อธิการบดี รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย/ฝ่ายกำกับงานวิจัย ผู้อำนวยการสำนัก/สถาบันวิจัยและพัฒนา และนักวิจัย/อาจารย์ที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยของมหาวิทยาลัย รวมเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 280 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.2.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยศึกษาเอกสารทางวิชาการและข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและการบริหารงานวิจัยของประเทศไทย ประกอบด้วยนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-

2554) การกิจการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยตามนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-2554) รูปแบบการบริหารงานวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา

2.2.2 ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด คือ

1. แบบสอบถามชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามเบื้องต้นใช้สำรวจความคิดเห็นและแนวโน้มของรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย 18 ด้าน ได้แก่ ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ โครงสร้างศูนย์วิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัย โครงสร้างการบริหารงานศูนย์วิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัย หน้าที่ของคณะกรรมการประจำศูนย์วิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัย หน้าที่ของคณะกรรมการ บริหารศูนย์วิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัย การประชาสัมพันธ์ศูนย์วิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัย การสัมมนาเครือข่ายศูนย์วิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัย การบ่มเพาะนักวิจัยของศูนย์วิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัย

2. แบบสอบถามชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ลักษณะและปัญหาในการบริหารหน่วยงานบริหารงานวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วยลักษณะการบริหารจัดการ เกี่ยวกับการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย เช่น สถานะของหน่วยงานบริหารงานวิจัยและพัฒนา ตำแหน่งทางการบริหาร การจัดโครงสร้างองค์กร ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ การกอบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานบริหารงานวิจัยและพัฒนา หน่วยงานย่อยของหน่วยงานบริหารงานวิจัยและพัฒนา ลำดับความสำคัญของการส่งเสริมการวิจัยในมหาวิทยาลัย การบริหารจัดการด้านนโยบายการส่งเสริมงานวิจัย แหล่งเงินทุนวิจัย ศักยภาพในการวิจัย หน่วยงานกลางทำหน้าที่สนับสนุนอำนวยความสะดวก ประสานงานระหว่างนักวิจัย คณะ มหาวิทยาลัย แหล่งทุนวิจัย และหน่วยงานภาครัฐ/เอกชนที่เกี่ยวข้อง กลยุทธ์ในการบริหาร

งานวิจัย ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานวิจัยและพัฒนา และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการบริหารหน่วยงานบริหารงานวิจัยและพัฒนา

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าแบบตัวเลข โดยใช้รหัสตัวเลขสำหรับประมาณค่าระดับความคิดเห็น 5 ระดับ (มาตรวัดแบบ Likert) ได้แก่

5 หมายถึง เห็นด้วยกับรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง เห็นด้วยกับรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในระดับมาก

3 หมายถึง เห็นด้วยกับรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในระดับปานกลาง

2 หมายถึง เห็นด้วยกับรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในระดับน้อย

1 หมายถึง เห็นด้วยกับรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในระดับน้อยที่สุด

โดยแบ่งข้อคำถามเป็น 6 หมวด คือ

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กร ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปรัชญา

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิสัยทัศน์

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับพันธกิจ

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์

6. ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิจัย

2.2.3 ขั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย นำผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยจากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปสาระสำคัญดังนี้

1. จำแนกเนื้อหาตามประเด็นสำคัญเช่น ความหมาย ความสำคัญ กระบวนการ

2. จัดกลุ่มเนื้อหาที่วิเคราะห์เป็นหมวดหมู่และสรุปรวมเป็นรายการให้เหมาะสมตามลำดับความสำคัญ

3. สรุปสาระสำคัญไปใช้ในการร่างรูปแบบ

4. ดำเนินการร่างรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการคือ องค์ประกอบที่ 1 การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย องค์ประกอบที่ 2 การวางแผน องค์ประกอบที่ 3 การจัดองค์การ องค์ประกอบที่ 4 การอำนวยการ องค์ประกอบที่ 5 การควบคุม และองค์ประกอบที่ 6 ระบบสารสนเทศ

5. ได้ร่างรูปแบบการบริหารงานวิจัย

6. กำหนดกรอบการดำเนินงานที่มีการจัดทำเป็นคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยประกอบด้วย ด้านโครงสร้างองค์กร ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และด้านการบริหารจัดการต่างๆ ประกอบด้วย ด้านนโยบายการส่งเสริมการวิจัย ด้านแหล่งเงินทุนวิจัย ด้านศักยภาพในการวิจัย ด้านหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่สนับสนุนอำนวยความสะดวก ประสานงานระหว่างนักวิจัย คณะ มหาวิทยาลัย แหล่งทุนวิจัย และหน่วยงานภาครัฐ/เอกชนที่เกี่ยวข้อง ด้านกลยุทธ์ในการบริหารงานวิจัย

7. ดำเนินการร่างคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยเนื้อหา 3 บท คือ บทที่ 1 รูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย บทที่ 2 แนวทางการดำเนินงานการบริหารงานวิจัย บทที่ 3 การจัดโครงสร้างหน่วยงานบริหารงานวิจัย

2.2.4 ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย เป็นการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบที่ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และรวบรวมข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงรูปแบบ โดยการประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การประเมินความเหมาะสมของรายการในคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ระดับคำตอบ 5 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ระดับคำตอบ 4 หมายถึง เหมาะสมมาก

ระดับคำตอบ 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ระดับคำตอบ 2 หมายถึง เหมาะสมน้อย

ระดับคำตอบ 1 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

2.2.5 ขั้นตอนที่ 5 สรุปและรายงานผลการวิจัย

1. นำสรุปผลการประเมินพร้อมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิจากขั้นตอนที่ 4 มาปรับปรุงคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย

2. สรุปผลและนำเสนอรายงานผลการวิจัย การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย

3. นำสรุปผลจากข้อ 2 เสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา

4. ได้รูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย

5. ได้คู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย

2.3 การตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ผลการประเมินพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.933

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.) โดยแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้เป็น 5 ระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50-5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50-4.49 หมายถึง เหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.49 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49 หมายถึง เหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

3. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยที่นำเสนอ ประกอบด้วย

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ครั้งที่ 1 พบว่า รายการส่วนใหญ่ในองค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมและได้ปรับปรุงแก้ไขจนได้ร่างรูปแบบที่มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ รวมทั้งจัดทำร่างคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ครั้งที่ 2 พบว่า รายการในองค์ประกอบของรูปแบบและคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีความเหมาะสม จึงได้ปรับปรุงแก้ไขจนได้รูปแบบและคู่มือที่สมบูรณ์

3.3 ผลการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย (ฉบับร่าง) ครั้งที่ 2 และจัดทำคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย (ฉบับร่าง) ได้รูปแบบและคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการประเมินรูปแบบและคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในระดับผู้ทรงคุณวุฒิ

3.4 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยและคู่มือและผลการประเมินในระดับผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับระดับความเหมาะสมของรูปแบบและคู่มือการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยและคู่มือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมาก สามารถนำไปใช้ในการบริหารสำนักสถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยรูปแบบที่นำเสนอประกอบด้วย 2 ส่วน คือ แนวคิดรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย และองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมี 6 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยมี 2 มิติ คือ โครงสร้างองค์กร ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และการบริหารจัดการต่างๆ ได้แก่ การจัดหางบประมาณและแหล่งทุนวิจัย การประสานงานการวิจัย การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกการวิจัย ความร่วมมือทางการวิจัย การติดตาม

ประเมินผลการวิจัย การจัดการสารสนเทศ การประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ผลงานวิชาการ ทรัพย์สินทางปัญญา การวิจัยเฉพาะทางตามความเชี่ยวชาญ การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ การควบคุม และระบบสารสนเทศ

4. อภิปรายผลและสรุป

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยนี้ ผู้วิจัยค้นพบผลการศึกษาที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

4.1. ด้านโครงสร้างองค์กร ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์

4.1.1 การจัดโครงสร้างองค์กร พบว่า โครงสร้างองค์กรของมหาวิทยาลัยจะมีหน่วยงานบริหารงานวิจัยและพัฒนาแยกเป็นหน่วยงานเฉพาะมากที่สุด (ร้อยละ 76.10) และมีฐานะเทียบเท่าคณะ (ร้อยละ 61.20) สอดคล้องกับ ศิริโรจน์ [7] พบว่าสถาบันอุดมศึกษามีการจัดรูปแบบองค์กรบริหารงานวิจัย 3 รูปแบบ คือ รูปแบบราชการ รูปแบบยืดหยุ่น/นวัตกรรม และรูปแบบเครือข่าย เนื่องด้วยความคาดหวังจากสังคมว่ามหาวิทยาลัยเป็นแหล่งความรู้ที่จะช่วยเหลือและชี้นำสังคมได้ ทำให้มหาวิทยาลัยมีพันธกิจที่เพิ่มพูนความสำคัญของการวิจัยมากขึ้น ทำให้รูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยในอนาคตมีแนวโน้มมีรูปแบบยืดหยุ่น/นวัตกรรม และรูปแบบเครือข่าย เพื่อให้หน่วยงานภายในมีความยืดหยุ่นและกระจายความรับผิดชอบ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยกำหนดให้รูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์แบบบูรณาการและมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบและระหว่างรายการในองค์ประกอบเดียวกันและต่างองค์ประกอบ ซึ่งแสดงสัญลักษณ์ด้วยลูกศรสองทาง

4.1.2 การจัดโครงสร้างการบริหารจัดการหน่วยงานบริหารงานวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัย พบว่า การบริหารจัดการหน่วยงานบริหารงานวิจัยและพัฒนาจะมีคณะกรรมการอย่างน้อย 2 ชุด คือ คณะกรรมการ

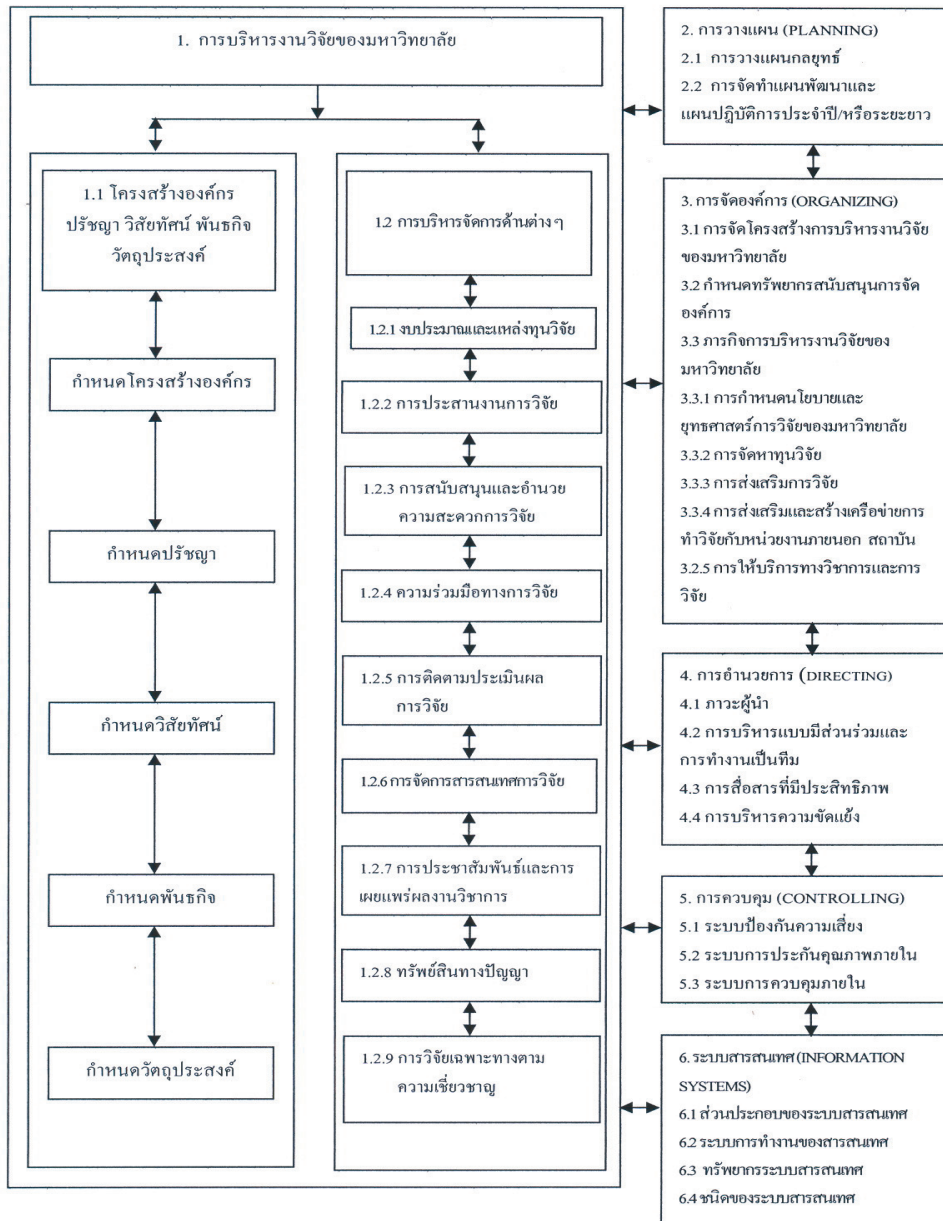
ประจำหน่วยงานบริหารงานวิจัยและพัฒนาทำหน้าที่เป็น Board of Director ดูแลงานในระดับนโยบาย และคณะกรรมการบริหาร (Executive Board) ทำหน้าที่บริหารจัดการให้งานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพตามที่คณะกรรมการประจำหน่วยบริหารงานวิจัยและพัฒนา กำหนด สอดคล้องกับนิพนธ์ [3] พบว่า มีคณะกรรมการระดับมหาวิทยาลัย เพื่อกำหนดทิศทางและนโยบายการวิจัยของมหาวิทยาลัยที่ชัดเจน และทำให้สามารถกำหนดทรัพยากรสนับสนุนการบริหารจัดการงานวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยกำหนดให้มีรายการการกำหนดทรัพยากรสนับสนุนการจัดองค์การในองค์ประกอบที่ 2 และมีรายการป้องกันความเสี่ยงในองค์ประกอบที่ 5

4.1.3 การกำหนดภารกิจของหน่วยงานบริหารงานวิจัยและพัฒนา พบว่า งานที่จัดว่าเป็นภารกิจของหน่วยงานบริหารงานวิจัยและพัฒนามากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป ได้แก่ งานจัดหางบประมาณและแหล่งทุนวิจัย (ร้อยละ 90) งานประสานงานการวิจัย (ร้อยละ 85.60) งานสนับสนุนและอำนวยความสะดวกการวิจัย (ร้อยละ 83.30) เทียบเท่ากับงานติดตามประเมินผลการวิจัย (ร้อยละ 83.30) งานความร่วมมือทางการวิจัย (ร้อยละ 81.80) เทียบเท่ากับงานประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานวิชาการ รองลงมา ได้แก่ งานที่จัดว่าเป็นภารกิจร้อยละ 50-80 ได้แก่ งานสารสนเทศการวิจัย (ร้อยละ 79.90) และงานบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศ (ร้อยละ 62.70) ขณะที่อยู่ในภารกิจน้อยกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ งานบริหารจัดการการวิจัยเฉพาะทางตามความเชี่ยวชาญ (ร้อยละ 43.00) และอื่นๆ (ร้อยละ 18.70) จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า หน่วยงานบริหารงานวิจัยและพัฒนาของทุกมหาวิทยาลัยจะมีงานจัดหางบประมาณและแหล่งทุนวิจัย งานประสานงานการวิจัย งานสนับสนุนและอำนวยความสะดวกการวิจัย งานติดตามประเมินผลการวิจัย งานความร่วมมือทางการวิจัย งานประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานวิชาการ งานสารสนเทศการวิจัย งานบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศ

ปัญหา งานบริหารจัดการการวิจัยเฉพาะทางตามความเชี่ยวชาญ โดยมีระดับการให้ความสำคัญในแต่ละด้านแตกต่างกันในแต่ละมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับนิพนธ์ [3] พบว่า มีสำนักงานบริหารงานวิจัยเฉพาะทาง มีคณะกรรมการระดับมหาวิทยาลัย หน่วยส่งเสริมงานวิจัย หน่วยแสวงหาทุน หน่วยที่ปรึกษาการวิจัย หน่วยประสานงานวิจัย หน่วยคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งทำให้เกิดการกระจายความรับผิดชอบในการบริหารงาน มีการบริหารงานที่ยืดหยุ่น และเน้นผลลัพธ์ความสำเร็จของหน่วยงานนั้นๆ ผู้วิจัยได้นำเอามาใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยกำหนดให้รูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมี 6 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์แบบบูรณาการและมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบ และรายการในองค์ประกอบเดียวกัน/ต่างองค์ประกอบ แสดงสัญลักษณ์ด้วยลูกศรสองทาง

4.2 นโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย

ประกอบด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) การปฏิรูประบบการวิจัยของประเทศ นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551 – 2554) ร่างนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2555 – 2559) นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ระยะยาว (พ.ศ. 2553 – 2572) มาตรฐานในการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาที่กำหนดโดยหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ ประกอบด้วยมาตรฐานการอุดมศึกษา พ.ศ. 2549 มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2551 การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2553 และการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก ในภาพรวมแล้วจะมีการประสานการทำงานร่วมกันทั้งในแนวดิ่งและแนวตั้ง ทั้งในองค์กรเดียวกันและต่างองค์กร เพื่อกำหนดทิศทางการบริหารงานวิจัยของประเทศไปในทิศทางเดียวกันและตอบโจทย์การวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอามาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบ

รูปที่ 2 แผนภูมิรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย

การบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือแนวคิดรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยและองค์ประกอบของรูปแบบมี 6 ด้าน ดังแสดงไว้ในรูปที่ 2

สำหรับนโยบายการวิจัยของมหาวิทยาลัยมีความสอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ โดยได้มีการส่งเสริมการวิจัยตามจุดเน้นเฉพาะความเชี่ยวชาญ และอัตลักษณ์ของแต่ละมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นการ

พัฒนานักวิจัย การจัดหาแหล่งทุนวิจัย การบริหารการวิจัยที่เน้นการติดตามประเมินผลการวิจัย การส่งเสริมความเป็นเลิศเฉพาะทาง การบริหารจัดการทรัพยากรทางปัญญา การนำระบบสารสนเทศมาช่วยงานบริหารงานวิจัย และมีระดับการให้ความสำคัญในแต่ละด้านแตกต่างกันในแต่ละมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศิริโรจน์ [4] พบว่า นโยบายการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษามีความสอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ โดยได้มีการส่งเสริมการวิจัยทุกประเภทและครบทุกด้านตั้งแต่ การพัฒนานักวิจัย การส่งเสริมความเป็นเลิศเฉพาะด้าน การบริหารการวิจัยที่เน้นการติดตามประเมินผลการวิจัย และจัดระบบจัดการทรัพยากรทางปัญญา แต่มีระดับการให้ความสำคัญในแต่ละด้านที่แตกต่างกันของแต่ละสถาบัน ส่วนในภาพรวมระดับหน่วยงานกลางด้านนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา ยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการวิจัยเท่าที่ควร ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอา มาใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยโดยกำหนดไว้ในองค์ประกอบที่ 1 โดยแบ่งเป็น 2 มิติ คือ โครงสร้างองค์กร ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และการบริหารจัดการด้านต่างๆ รวม 9 ด้าน

4.3 ด้านกลยุทธ์ในการบริหารงานวิจัยของหน่วยงานบริหารงานวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัย

พบว่า มีความเหมาะสมมากกว่าร้อยละ 50 ได้แก่ การสร้างระเบียบข้อบังคับในการบริหารเงินทุนวิจัย (ร้อยละ 53.10) การสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ (ร้อยละ 51.20) และการสร้างแรงจูงใจและกำลังใจแก่นักวิจัย (ร้อยละ 51.20) ขณะที่ควรปรับปรุงมากกว่าร้อยละ 70 ขึ้นไปได้แก่ การบริหารจัดการทรัพยากรทางปัญญา (ร้อยละ 76.10) การสร้างเครือข่ายกับผู้ประกอบการ (ร้อยละ 72.20) รองลงมาควรปรับปรุงมากกว่าร้อยละ 60-70 ได้แก่ การบริหารจัดการงานวิจัยเฉพาะทางตามความเชี่ยวชาญ (ร้อยละ 67.50) การนำระบบสารสนเทศมาสนับสนุนการบริหารจัดการ (ร้อยละ 65.60) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานวิชาการ (ร้อยละ 61.70) และควรปรับปรุง

มากกว่าร้อยละ 50-60 ได้แก่ การสร้างสื่อในการทำงาน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน (ร้อยละ 59.30) การสร้างเครือข่ายนักวิจัย (ร้อยละ 57.90) การสร้างกิจกรรมฟื้นฟูเพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัย (ร้อยละ 57.40) การสร้างทีมงานบริหารงานวิจัยเพื่อความคล่องตัว (ร้อยละ 56.50) จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า สภาพการบริหารกลยุทธ์ในการบริหารงานวิจัยของหน่วยงานบริหารงานวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยควรปรับปรุงกลยุทธ์ในการบริหารงานวิจัยในด้านต่างๆ ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น สอดคล้องกับศิริโรจน์ [4] พบว่า การเผยแพร่ผลงานวิจัยส่วนใหญ่เผยแพร่ผลงานภายในประเทศ การเชื่อมโยงของระบบวิจัยยังไม่มีกลไกหรือระบบการจัดการให้แต่ละภาคีเชื่อมโยงกัน สถาบันอุดมศึกษามีแนวโน้มบริหารงานวิจัยในรูปแบบเครือข่ายมากขึ้นสอดคล้องกับทฤษฎีองค์การในยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern Theory) ของ William Bergquist อ้างใน วิเชียร [5] ที่เปลี่ยนฮาร์ดแวร์ (Hardware) ซอฟต์แวร์ (Software) ที่เป็นรูปธรรมไปเป็นเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร (Information Technology) ที่เป็นนามธรรม และสอดคล้องกับสุนิสา [6] ที่พบว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานของสถาบัน ควรจัดตั้งงบประมาณทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศให้เพียงพอ ซึ่งผู้วิจัยได้นำเอา มาใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยกำหนดรูปแบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ที่มีความสัมพันธ์แบบบูรณาการ และมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในงาน/หน่วยงานเดียวกัน และต่างงาน/ต่างหน่วยงาน และมีความสัมพันธ์แบบบูรณาการและมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ โดยแสดงสัญลักษณ์ด้วยลูกศรสองทาง

4.4 ข้อเสนอแนะ

4.4.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจัดวางโครงสร้างพื้นฐานการวิจัยของมหาวิทยาลัยเพื่อรองรับการปฏิรูประบบวิจัยของชาติ เช่น การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (S&T)

และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการวิจัย (IT) เป็นต้น

4.4.2 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารงบประมาณการวิจัยของมหาวิทยาลัย เช่น การพัฒนาระบบระดมทุนและทรัพยากรการวิจัยจากองค์กรเอกชนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เป็นต้น

4.4.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารทรัพยากรบุคลากรทางการวิจัยของมหาวิทยาลัย เช่น การพัฒนาระบบและกลไกการพัฒนานักวิจัยเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี เป็นต้น

4.4.4 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการวิจัยบนแนวคิดที่นำความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์เป็นศูนย์กลาง เช่น การพัฒนาระบบจัดการผลผลิตจากการวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เป็นต้น

5. กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ 2552 จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ และได้รับทุนการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ประจำปีการศึกษา 2549-2551 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในการให้ความสนับสนุนการศึกษาและการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-2554), กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2552 ก.
- [2] จริญญา จันทลักขณา และกษิดิศ อื้อเชื้อวชาญกิจ, คัมภีร์การวิจัยและการเผยแพร่สู่นานาชาติ, ฉบับปรับปรุงพิมพ์ครั้งที่ 2, นนทบุรี: นิติธรรมการพิมพ์, 2551.
- [3] นิพนธ์ ศุขปริดี และคณะ, โครงการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมการบริหารงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาไทย: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยสยาม, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2549.
- [4] ศิโรจน์ ผลพันธิน, รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิจัยของสถาบันอุดมศึกษา, กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2547.
- [5] วิเชียร วิทยอุดม, ทฤษฎีองค์การ, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: บริษัท วีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด, 2549.
- [6] สุนิสา ศิลป์ศรี, “การนำเทคโนโลยี สารสนเทศมาใช้ในการบริหารงาน: กรณีศึกษาสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา,” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.